МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН
МУНИЦИПАЛЬНОЕ БЮДЖЕТНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ
«ГОРОДСКОЙ ЦЕНТР ТВОРЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ И ГУМАНИТАРНОГО ОБРАЗОВАНИЯ
ДЛЯ ОДАРЁННЫХ ДЕТЕЙ» Г. КАЗАНИ

Принята
на заседании педагогического совета
Протокол № 1 от 29.08.2024

УТВЕРЖДАЮ
И.о. директора МБУДО
«Городской центр творческого развития и гуманитарного образования для одарённых детей»
_________ И.И.Саяхов
Приказ № 117 от 29.08.2024

Дополнительная общеобразовательная общеразвивающая программа «Күңелле татар теле»

Направленность: туристско-краеведческая
Возраст обучающихся: 14-15лет
Срок реализации: 1 год

Автор - составитель:
Валиуллина Рамзия Хашимовна,
педагог дополнительного образования

г. Казань, 2024

г. Казань, 2024

Информационная карта образовательной программы

1.	**Образовательная организация**	МАОУ «Лицей № 121»
2.	**Полное название программы**	Дополнительная общеобразовательная общеразвивающая программа «Күңелле татар теле»
3.	**Направленность программы**	туристско - краеведческая
4.	**Сведения о разработчиках**	
4.1.	ФИО, должность	Валиуллина Рамзия Хашимовна, педагог дополнительного образования
5.	**Сведения о программе:**	
5.1.	Срок реализации	1 год
5.2.	Возраст обучающихся	14 - 15
5.3.	Характеристика программы: - тип программы - вид программы - принцип проектирования программы - форма организации содержания и учебного процесса	 Дополнительная общеобразовательная программа Общеразвивающая Разноуровневая модульная
5.4.	Цель программы	Кеше тормышында сүз сәнгатенең гаять әһәмиятле роль уйнавын аңлату; фикерне аңлаешлы, күңелдәге хисне матур итеп әйтеп бирә белергә, дөрес сөйләшергә өйрәнү; туган якны, аның табигатен, халыкны, аның үткәнен, хәзергесен, халкыбыз һөнәрләрен, иҗатын, үзенчәлеген өйрәнү аша укучыларны рухи яктан бай, иҗади сәләтле, югары мәдәниятле, камил шәхес итеп тәрбияләү.
5.5.	Образовательные модули (в соответствии с уровнями сложности содержания и материала программы)	Телебез – тарихи ядкарь Сөйләм культурасы Сүзләр илендә Яхшы сүз-җан азыгы Халкымның милли бизәкләре Әдәбият һәм музыка. Татар музыкасы тарихыннан Музейлар – хәтер почмагы
6.	Формы и методы образовательной деятельности	Теоретические и практические учебные занятия, КТД, индивидуальная и коллективная проектная деятельность, участие в конкурсах, конференциях и олимпиадах различного уровня
7.	Формы мониторинга результативности	Творческая карта учащегося, банк достижений учащихся, олимпиады и конкурсы, учебно-исследовательские конференции

8.	Результативность реализации программы	Следовательские работы, проекты,участие в различных олимпиадах, конкурсах. *):* школьник может приобрести опыт общения с представителями других социальных групп, других поколений, опыт самоорганизации, организации совместной деятельности с другими детьми и работы в команде; нравственно-этический опыт взаимодействия со сверстниками, старшими и младшими детьми, взрослыми в соответствии с общепринятыми нравственными нормами. В результате реализации программы у обучающихся будут сформированы УУД.
9.	Дата утверждения и последней корректировки программы	29.08.2024 г.
10.	Рецензенты	Хуснутдинов Дамир Хайдарович,доцент, к.н. (доцент), КФУ , Институт филологии и межкультурной коммуникации им. Льва Толстого / Высшая школа татаристики и тюркологии им. Габдуллы Тукая / кафедра татарского языкознания

Оглавление

1.Пояснительная записка ____5

2.Учебный план____10

3.Учебно-тематический план____13

4.Содержание программы ____17

5.Календарный учебный график____24

6.Диагностический инструментарий ______________________________________29

7.Методическое обеспечение программы ___________________________________30

8.Условия реализации
программы____31

9.Список информационных ресурсов _______________________________________32

1.Пояснительная записка

Программа объединения «Кунелле татар теле» разработана на основе:
1. Федерального Закона от 29.12.2012 № 273-ФЗ «Об образовании в РФ».
2. Концепции развития дополнительного образования детей (Распоряжение Правительства РФ от 31 марта 2022 г. № 678-р).
3. Письмо Министерства образования и науки Российской Федерации от 14.12.2015 № 09-3564 «О внеурочной деятельности и реализации дополнительных общеобразовательных программ»
4. Приказ МОиН РТ № 1465/14 от 20 марта 2014 г. «Об утверждении Модельного стандарта качества муниципальной услуги по организации предоставления дополнительного образова-ния детей в многопрофильных организациях дополнительного образования в новой реакции»
5. Приказ Министерство просвещения РФ от 9 ноября 2018 г. № 196 «Об утверждении Поряд-ка организации и осуществления образовательной деятельности по дополнительным общеоб-разовательным программам».
6. Постановление Главного государственного санитарного врача РФ от 28 сентября 2020 г. N 28 «Об утверждении санитарных правил СП 2.4.3648-20 «Санитарно-эпидемиологические требования к организациям воспитания и обучения, отдыха и оздоровления детей и молоде-жи»».
7. «Методические рекомендации по проектированию и реализации дополнительных общеоб-разовательных программ (в том числе адаптированных) в новой редакции» составленные ГБУ ДО «Республиканский центр внешкольной работы», г.Казань, 2022 г.
8. Положение о порядке разработки и утверждения образовательных программ МБУ ДО «Го-родской центр творческого развития и гуманитарного образования для одаренных детей» г. Казани.
9. Приказ Минобрнауки России от 23 августа 2017 г. № 816 «Об утверждении Порядка применения организациями, осуществляющими образовательную деятельность, электронного обучения, дистанционных образовательных технологий при реализации образовательных программ».
10. Хәзерге татар әдәби теле Ф.С.Сафиуллина, М.З.Зәкиев. – Казан, “Мәгариф”, 2013г. , учебные пособия

- **направленность** дополнительной образовательной программы – туристско-краеведческая

- **новизна** Настоящая программа, являясь альтернативой типовой, составлена с учетом гибкой и мобильной специфики дополнительного образования.

Программа способствует подъему духовно-нравственной культуры и отвечает запросам различных социальных групп нашего общества, обеспечивает совершенствование процесса развития и воспитания детей. Выбор профессии не является конечным результатом программы, но даёт возможность обучить детей профессиональным навыкам, предоставляет условия для проведения педагогом профориентационной работы.

Полученные знания позволят воспитанникам преодолеть психологическую инертность, позволят развить их творческую активность, способность сравнивать, анализировать, планировать, ставить внутренние цели, стремиться к ним.

-отличительные особенности данной дополнительной образовательной программы от уже существующих образовательных программ- является то, что при проектировании целей и ожидаемых результатов освоения программы были учтены особенности целеполагания и результативности на ее реализации.Основная целевая группа – это дети, обучающиеся в объединении «Күңелле татар теле». Они, как правило, выбирают вид деятельности самостоятельно и приходят в объединение по собственному желанию, но есть дети, которые приходят на занятия по желанию родителей. Интересы и позиция родителей в отношении к обучению детей различны. Возможность развития познавательных, интеллектуальных и творческих способностей ребенка, индивидуальное сопровождение, расширение кругозора, занятость «полезным делом» в свободное время, воспитания личностных качеств, успешное участие в различных олимпиадах, конференциях и конкурсах. Также можно отметить влияние на образовательную программу внешних стейкхолдеров (государственных организаций, проводящих выставки и конкурсы, олимпиады) на образовательную деятельность объединения: условия организации конкурсов и выставок значительно влияют на календарно-тематическое планирование (выбор тем и последовательность их изложения, распределение объема учебных часов).

Отличительной особенностью данной программы является частичное (или полное) применение электронного обучения и дистанционных образовательных технологий. Основные элементы системы электронного обучения и дистанционных образовательных технологий, используемые в работе: образовательные онлайн-платформы; видеоконференции (Skype, Zoom); электронная почта. Возможно проведение индивидуальных занятий с применением электронного обучения и дистанционных образовательных технологий для детей, пропустивших занятия по уважительной причине.

–**актуальность, педагогическую целесообразность** -ананың балага бирелгән иң зур бүләге – тел. Шуңа да ул байлык, хәзинә санала. Сүзнең атасы – акыл, анасы – тел, дигәннәр борынгылар. Һәр халык үз тарихын, үз рухын, җыр-моңын, матурлык өлгесен сакламачы, үз токымнарының яңа буыннарына тапшырмакчы. “Теле барлар-халык булган, теле юклар-балык булган” дигән сүзләр юктан тумаганнар.

Заманында халыкара телләрнең берсе булган, хәзерге көндә дә бөтендөнья күләмендә сөйләшер өчен уңай ун-унбиш тел арасында саналган, җәмгыять яшәеше барышын бөтен һәм нечкәлекләре белән чагылдыра алырлык бихисап сүз байлыгы булган ана телебезнең тарихы белән укучыларны таныштыру гаять мөһим мәсьәлә булып тора.

Әдәби тел нормалары – шул телдә сөйләшүчеләр өчен уртак һәм мәҗбүри күренеш. Хаталарны төзәтү өчен, җирле сөйләмебезнең үзенчәлекләрен өйрәнүне максат итеп куярга кирәк дип саныйм.

Халыкның борынгыдан килгән мәгънәви байлыгы булган тел- культурасы, аны тагын да баету һәм үстерү өстендә эшләү-дәүләткүләм әһәмиятле бер эш.

Программаның максаты: Кеше тормышында сүз сәнгатенең гаять әһәмиятле роль уйнавын аңлату; фикерне аңлаешлы, күңелдәге хисне матур итеп әйтеп бирә белергә, дөрес сөйләшергә өйрәнү; туган якны, аның табигатен, халыкны, аның үткәнен, хәзергесен, халкыбыз һөнәрләрен, иҗатын, үзенчәлеген өйрәнү аша укучыларны рухи яктан бай, иҗади сәләтле, югары мәдәниятле, камил шәхес итеп тәрбияләү.

Бурычлар:

- туган телебезнең тарихы турында мәгълүмат бирү:

- җирле сөйләмебезнең үзенчәлекләрен өйрәнү;
-әдәби телдә сөйләм һәм язма тел байлыкларын үстерү;
- иҗади хезмәткә омтылыш тәрбияләү;
- чыгыш ясау, аралашуга өйрәтү, төрле стиль һәм жанрдагы текстлар төзү күнекмәсе формалаштыру;
- укучыга үзенең сөйләм осталыгын, талантын сынап карарга шартлар тудыру һәм унберенче сыйныфта гуманитар юнәлештә профиль сайларга ярдәм итү.
- IT-компетенцияләр элементларын формалаштыру.

Укучыларның әзерлек дәрәҗәсенә таләпләр:

- ана теленең төп берәмлекләрен һәм аларның билгеләрен белү;
- телдән һәм язма сөйләм, диалог, монолог, аралашу ситуацияләрендә тел стильләре, текст төшенчәләрен аңлау һәм гамәлдә дөрес куллану;
- тыңлап аңлау һәм уку буенча телдән һәм язма рәвештә (радио, телеведениедән һ.б.) хәбәр ителгән мәгълүматны аңлау;
- сөйләү һәм язуда татар әдәби теленең төп нормаларын (орфоэпик, лексик, грамматик, орфографик һәм пунктацион)саклау һәм сөйләм әхлагы нормаларын үтәү;
- татар теленең фонетик, лексик системаларын һәм грамматик төзелешен үзләштерү;
- сүзләрне төзелеше һәм ясалышы буенча тикшерә белү;
- ана теленең грамматик категорияләрен белү;
- сүз, сүзтезмә, җөмләләрдәге хаталарны төзәтү;
- төрле сүзлекләрдән һәм белешмә характерындагы китаплардан, массакүләм мәгълүмат чараларыннан урынлы файдалану;
- текстның эчтәлеген телдән яки язмача төгәл итеп, сайлап яки кыскача, гади һәм кушма җөмләләр кулланып сөйли белү;
- бирелгән темага, куелган максатка ярашлы рәвештә, төрле ситуацияләрдән чыгып, сурәтләү яки хикәяләү характерындагы текстларны телдән яки язмача әзерләү;
- җөмләнең тиңдәш кисәкләрен, аерымланган кисәкләрен тиешенчә куллана белү, алар янында тыныш билгеләрен кую;
- сорауларга тулы һәм дөрес итеп җавап бирү;
- тормыш-көнкүреш, уку, иҗтимагый, мәдәни темаларга әңгәмә кору, үз фикереңне яклап, әңгәмә-бәхәс формасында сөйләшү күнекмәләренә ия булу
- текстның планын төзү яки аның эчтәлеген конспект формасында язу;
- тәкъдим ителгән текстларны рус теленнән татар теленә һәм татар теленнән рус теленә тәрҗемә итү;
- ана теленең башка фәннәрне өйрәнү һәм белем алу чарасы икәнен аңлау;
- татар теле дәресләрендә алган белем һәм күнекмәләрне ана теленең кеше һәм җәмгыять тормышында алып торган урынын аңлап куллана һәм бәяли белергә өйрәнү, татар теленең Татарстан Республикасында дәүләт теле буларак өйрәнелүен, аның иҗтимагый әһәмиятенең артуын аңлау

Возраст детей, участвующих в реализации программы: 14 – 15 лет
Организационные условия реализации программы:общее количество часов - 216, периодичность проведения занятий – 2 раза по 3 часа, в группе – 16 человек
Программаның үтәлү вакыты: 1 ел

Формы и режим занятий: индивидуальная, работа по подгруппам, проекты, конкурс, творческий отчёт, лекция.
При реализации программы частично применяется электронное обучение и дистанционные образовательные технологии. При электронном обучении с применением дистанционных технологий продолжительность непрерывной непосредственно образовательной деятельности составляет не более 30 минут. Во время онлайн-занятия проводится

динамическая пауза, гимнастика для глаз.

Предметны укыту программасына нигезләнеп үзләштерү нәтиҗәләре

Шәхескә юнәлтелгән УУГ (универсаль уку гамәлләре)
- үз эшчәнлегенең нәтиҗәләрен яхшыртуга ихтыяҗ формалаштыру;
- үз мөмкинлекләреңне бәяләү, тормыш тәҗрибәсен куллану;
- дәрестә үзенең белем һәм күнекмәләрен куллану;
- үз фикереңне әйтә белү;
- иҗади эшчәнлеккә омтылыш булдыру;

Танып белү универсаль уку гамәлләре

- үзеңәкирәклеинформациянетабабелү; анализлыйһәминформациянебәялибелү;
- логик фикерләүчылбырынтөзү;
- тәкъдим ителгән план ярдәмендә предмет, күренешләрне сурәтләү;
- тәҗрибә кулану ашанәтиҗәчыгару;

Регулятив (көйләгеч) универсаль уку гамәлләре

- белгәнне һәм белмәгәнне аера белү;
- үз эшчәнлегеңне контрольгә алу, рәсемнәр ярдәмендә биремне үтәүнең дөреслеген тикшерү;
- эшләнәчәк эшкә мөстәкыйль максат куя белү;
- үз-үзеңнең ихтыяр буенчасөйләү;
- бәяләү нәтиҗәсен шартлы символик формада чагылдыру;
- Дәрестә өйрәнелгән материалның фәнне өйрәнүдәге, тормыштагы әһәмиятен ачыклау;

- Үтәлгән эшнең сыйфатын һәм дәрәҗәсен билгеләү, уңышлылыгына бәя бирү;
- Уңышсызлыкларның сәбәбен аңлый һәм ул ситуациядән чыгу юлларын таба белү.

Коммуникатив универсаль уку гамәлләре

- тыңлаучыларга аңлаешлы сөйләм төзү;
- күзаллау, фаразлау; логик фикер йөртү осталыгы; күршең белән хезмәттәшлек итү;
- фикерләү сәләтен үстерү, карарлар кабул итүһәм аны тормышка ашыру; үз фикереңне тулы, төгәл һәм ачык, аңлаешлы итеп әйтү, аны яклау;
- җитмәгән мәгълүматны башкалардан сорашып белү; иптәшеңнең үз-үзен тотышы белән идарә итү.

Метапредмет нәтиҗәләре
Регулятив УУГ (РУУГ):
- проблеманы аңлый белү, гипотеза чыгару, материалны төзү, үз фикереңне раслау өчен дәлилләр сайлый белү, телдән (диалогик, монологик) һәм язма сөйләмдә сәбәп-нәтиҗә бәйләнешен аерып алу, нәтиҗәләрне формалаштыру;
- максатка ирешү юлларын билгеләү;
- уку проблемасын чишү өчен план төзү; шушы план нигезендә эш оештыру, үз эшчәнлегенең максатка ирешүдә ни дәрәҗәдә нәтиҗәле булуын күзәтү;
- укытучы белән бергәләп, үз эшен, иптәшләренең җавапларын бәяләү.

Таныпбелү УУГ (ТБУУГ):

- укучының үз эшчәнлегеен мөстәкыйль рәвештә оештыра белүе, бәяләү, үзенең кызыксынучанлык өлкәсен билгеләве;
- мөстәкыйль рәвештә төрле текстларны укый белү (төп текст, астөшермә һ.б.), өстәмә материалларны таба һәм тиешле урында куллана белү;
- укуның төрле формаларыннан файдалану (аңлап уку, өстән-өстән, эчтәлекне аңлап);
- төрле мәгълүмат чаралары белән эшли, кирәкле мәгълүматны таба, анализлый һәм үз эшчәнлегендә куллана белү;
- үзенә кирәкле мәгълүматны төрле формада бирелгән чыганаклардан туплау (тулы текст, өзек, иллюстрация, схема);
- бер мәгълүматны икенче төрле итеп үзгәртә алу (план төзү, таблица, схема);
- әдәбиятны музыка, рәсем сәнгате белән бәйләп, сүз сәнгатенең кыйммәтен күрсәтү, матурлыкны танырга өйрәтү;
- әдәбиятны тел белеме белән бәйләп, әдәби әсәр теленең үзенчәлекләрен, әсәр стилен җиткер/;
- татар әдәбиятын рус әдәбияты, башка халыклар әдәбиятлары белән бәйләп укытып, әдәбиятлар арасындагы уртак проблемаларны, уртак кыйммәтләрне күрсәтү аша, дөнья культурасы белән таныштыру;
- сүзлекләр, белешмә материаллардан файдалану;
- бәхәсләшү, үз фикерен дәлилләү, анализ ясау, йомгаклау;
- әдәбиятны тарих, җәмгыять белеме, экология предметлары белән бәйләп, дөнья, яшәү, табигать, кешелек җәмгыяте турында күзаллау формалаштыру.
- Укучылар IT-компетенцияләрнең формалаштырылган элементларына ия булачаклар

Коммуникатив УУГ (КУУГ):

- төрле фикерләрне исәпкә алып эш итү;
- бер фикер кабул иткәнче, төрле җавапларны тыңлау, чагыштыру, нәтиҗә ясау;
- күмәк эш вакытында, бигрәк тә фикер агышлары төрле булганда, бер фикергә килә белү;
- укылган, тыңланган әсәрләр буенча сораулар бирә алу;
- үз эшен контрольдә тоту, иптәшләренә ярдәм итү;
- коммуникатив күнекмәләрнең кеше тормышындагы ролен билгеләү;
- үз фикерләрен телдән һәм язма формада җиткерә белү;
- башкаларны тыңлый, кирәк булганда үз фикерләрен үзгәртә алу;
- иптәшләре каршында төрле темаларга чыгыш ясау;
- бергәләп эшләгәндә бердәм карар кабул итә алу;

Предмет нәтиҗәләре:

***Танып-белү өлкәсендә*:**

укучыда әдәбиятны мөстәкыйль укып, аңларлык күнекмәләр булдыру;

татар сүз сәнгатен рус һәм дөнья әдәбияты фонында кабул итәргә өйрәтү;

татар әдәби теле нормаларын саклап язу һәм сөйләү күнекмәләре булдыру;

кирәкле мәгълүмат һәм белемнәрне төрле чыганаклардан табу, алардан мөстәкыйль рәвештә кулланырга өйрәтү.

татарча әдәби текстны кабул итәргә һәм аңларга, иҗат ителгән чор белән тарихи-мәдәни бәйләнешләрен һәм аңа салынган мәңгелек кыйммәтләрне күзалларга өйрәтү;

укыган әдәби әсәрнең эчтәлеген, темасын, проблемасын, идеясен беркадәр билгели, геройларын бәяли алуына ирешү;

***бәяләү өлкәсендә*:**

татар әдәбиятына хас рухи-әхлакый кыйммәтләрне, әдәби-эстетик үзенчәлекләрне аңларга өйрәтү;

мәдәниятара бәйләнешләрне саклау, укучының башка милләтләр мәдәнияте һәм әдәбиятыннан мәгълүматлы, башка халыкларның сүз сәнгатенә хөрмәтле мөнәсәбәттә, толерант булуына ирешү;

баланың үзаңын үстерү, ватанны яратырга өйрәтү, горурлык һәм гражданлык хисләре тәрбияләү;

татар әдәбияты үрнәкләренә үз мөнәсәбәтеңне булдыру күнекмәсен формалаштыру.

***коммуникатив яктан*:**

әдәби әсәрдәге вакыйгаларны һәм геройларны чагыштыру,әсәрне (өзекне) сәнгатьле итеп уку,өйрәнелгән әсәргә бәйле телдән һәм язмача фикерләрне белдерергә өйрәтү;

аерым автор, аның әсәре, гомумән әдәбият турында кирәкле мәгълүматны белешмә әдәбият, вакытлы матбугат, Интернет чаралары аша эзләү күнекмәсе булдыру;

укучының мөстәкыйль, иҗади фикерләвен активлаштыру;

әдәби әсәрләр һәм ирекле темалар буенча татар телендә иҗади эшләр башкарырга өйрәтү.

***эстетик яктан*:**

әдәби әсәрнең эстетик кыйммәтен һәм милли үзенчәлекләрен тою хисе формалаштыру;

баланың әдәби текстны эстетик бөтенлекле, шул ук вакытта әдәби һәм тел-сурәтләү алымнарының, образлылыкның үзенчәлекләрен һәм әһәмиятен аңлап бәяли белүенә ирешү;

рус һәм татар телендәге әдәби әсәрләрне чагыштырып бәяләргә, әхлакый идеалларның охшаш һәм аермалы якларын билгеләргә өйрәтү.

Арадаш аттестация формасы: зачет

Формы подведения итогов реализации дополнительной образовательной программы проекты, фестивали, учебно-исследовательские конференции и олимпиады, конкурсы

Методическая тема педагога: Развитие коммуникативных навыков воспитанников на занятиях объединения “Күңелле татар теле”, как средство формирования творческой личности, *самореализации и социализации подрастающего поколения.*

2.Учебный план

№	Название раздела, темы	Год обучения	Количествочасов
			всего
1	Кереш дәрес. “Күңелле татар теле” түгәрәгенең эчтәлеге белән танышу	первый	3
2	Телебез – тарихи ядкарь	первый	27
3	Сөйләм культурасы	первый	48
4	Сүзләр илендә	первый	24
5	Яхшы сүз-җан азыгы	первый	30
6	Халкымның милли бизәкләре	первый	36
7	Әдәбият һәм музыка. Татар музыкасы тарихыннан	первый	27
8	Музейлар – хәтер почмагы	первый	18
9	Йомгаклау дәрес. Проектлар яклау	первый	3
Итого часов			216

3.УЧЕБНО-ТЕМАТИЧЕСКИЙ ПЛАН

№	**название раздела, темы**	**количество часов**			**формы организации занятий**	**формы аттестации (контроля)**
		всего	**теория**	**практика**		
1	**Күңелле татар теле**					
1.1	Кереш. “Күңелле татар теле” түгәрәгенең эчтәлеге белән танышу	3	3	-	лекция	анкетирование
А	**Телебез – тарихи ядкарь**					
2.1	Тел – халыкнын рухы. Язмышы ул.. Тел вә холык турында халык гыйлеменең К.Насыйри иҗатында чагылышы	3	1	2	групповая	опрос, беседа
2.2	Татар халкы, этнонимы һәм теле	3	1	2	лекция	опрос, практич. задания.
2.3	Сөйләм сәнгатендә сүз	3	1	2	интерактивный урок	опрос, практич. задания.
2.4	Карл Фуксның “Казан татарлары” хезмәте	3	1	2	лекция	опрос, практич. задания.
2.5	Көнбатыш диалектының үзенчәлекләре	3	1	2	лекция	опрос, практич. задания.
2.6	Көнчыгыш диалектының үзенчәлекләре	3	1	2	групповая	опрос, практич. задания.
2.7	Җирле сөйләмебезнең лексик диалектизмнары	3	1	2	групповая	реферат, практ.занятие

2.8	Диалектларны туплау һәм өйрәнү	3	1	2	пресс-конференция	наблюдение, практ.занятие
2.9	Проект эше: диалектларны һәм сөйләмнәрнең үзенчәлеген өйрәнүнең әһәмияте	3	2	2	групповая	зачет
3	**Сөйләм культурасы**					
3.1	Инсафлының теле саф	3	1	2	семинар	опрос, практич. задания,беседа
3.2	Әдәби сөйләм стиле	3	1	2	лекция	опрос, практич. задания, беседа
3.3	Сөйләүченең фикерләү культурасы	3	1	2	лекция	опрос, практич. задания
3.4	Сәнгатьле сөйләм күнекмәләре.	3	1	2	ролевые игры	интерьюирование, опрос
3.5	Ораторлык сәнгатенең тормышта әһәмияте.	3	1	1	тренинги	беседа, практ.задания
3.6	Аралашуда коммуникатив хаталар	3	1	2	тренинги	опрос, практич. заданияинтерьюирование
3.7	Орфоэпия өстендә эшләү	3	1	2	групповая	опрос, практич. задания, тест
3.8	Паузалар һәм аларның төрләре.	3	1	2	лекция	опрос, практич. задания, опрос
3.9	Сөйләм темпы	3	1	2	лекция	беседа, практич. задания
3.10	Басым һәм аларның төрләре.	3	1	2	групповая	опрос,тест
3.11	Хәрәкәтләр, мимика һәм гәүдә тотышы	3	1	2	тренинги	практ. занятия, беседа

3.12	Интервью. Рәсми шәхесләр белән интервью	3	1	2	групповая	опрос, интерьюирование
3.13	Репортажның темасы – кызыклы вакыйга	3	1	2	групповая	практич. задания
3.14	Мәкалә төрләре турында мәгълүмат.	3	1	2	лекция	опрос, практич. задания
3.15	Мәгълүмат	3	1	2	пресс-конференция	практич. задания
3.16	Проект эше: реклама	3	1	2	ролевые игры	тест,зачет
4	**Сүзләр илендә**					
4.1	Лексика. Синонимнар, антонимнар, омонимнар	3	1	2	лекция	опрос, практич. задания
4.2	Театрга экскурсия	3		3	экскурсия	спектакль карау
4.3	Мавыктыргыч фразеологизмнар	3	1	3	ролевые игры	опрос, практич. задания, беседа
4.4	Күпмәгънәле сүзләр	3	1	2	лекция	опрос, практич. задания, тест
4.5	Шарадалар һәм метаграммалар	3	1	2	ролевые игры	опрос, практич. задания, кроссворд
4.6	Тел шомарткычлар.Фонетик күнегүләр	3	1	2	тренинги	опрос, практич. задания, тест
4.7	Тизәйткечләр	3	1	2	тренинги	опрос, практич. задания, наблюдение
4.8	Викторина “Сүзләр илендә”	3	1	2	конкурс	викторина, конкурс

5	**Яхшы сүз-җан азыгы**					
5.1	Аталар сүзе-акылның үзе. Көчле чагыштырулар, үтемле кисәтүләр ярдәмендә хасил ителгән аталар сүзенең асыл-мәгънәсе турында сөйләү . Сүз турында мәкальләр, әйтемнәр	3	1	2	лекция	опрос, практич. задания, беседа
5.2	Каюм Насыйриның “Китаб-әт-тәрбия” китабы (64 нче, 89 нчы тәрбия)	3	1	2	лекция	Опрос, практич. задания, беседа
5.3	Исемнәр тарихы	3	1	2	лекция	опрос, практич. задания, беседа
5.4	Ир-ат исемнәре	3	1	2	лекция	опрос, практич. задания
5.5	Хатын-кыз исемнәре	3	1	2	лекция	опрос, практич. задания
5.6	Әйтер сүзем бар	3	1	2	конкурсы	опрос, практич. задания, наблюдение
5.7	Шигырь, такмак язу	3	1	2	групповая	опрос, практич. задания, конкурс
5.8	Котлау текстлары төзү	3	1	2	групповая	конкурс творческих работ
5.9	Хат алышу төрләре. Хат язу.	3	1	2	консультации	опрос, практич. задания, эссе
5.10	Сүзнең кеше тормышында тоткан роле. Проект эшләре	3	1	2	групповая	защита проектов
6	**Халкымның милли бизәкләре**					

6.1	“Үзенең үткәнен оныткан халыкның киләчәге юк” (Ш. Мәрҗәни)	3	1	2	лекция	опрос, практич. задания, беседа
6.2	Бишек җырлары – тәрбиянең бик борынгы чарасы. Мөнәҗәтләр	3	1	2	ролевые игры	опрос, практич. задания, наблюдение
6.3	Җыенда... бәйрәм һәм йолалар	3	1	2	лекция	опрос, практич. задания, беседа
6.4	Карга боткасы, Нәүрүз бәйрәме... Ислам дине бәйрәмнәре	3	1	2	ролевые игры	опрос, практич. задания, конкурс
6.5	Кырык тартма - серле тартма, Күңелне үзенә тарта”. Халык уеннары белән таныштыру	3	1	2	ролевые игры	опрос, практич. задания
6.6	Мин халык җырларын яратам	3	1	2	групповая	опрос, практич. задания, беседа
6.7	Мәкаль һәм әйтемнәр – халык педагогикасының кыска һәм тирән мәгънәле әдәплелек кагыйдәләре	3	1	2	лекция	опрос, практич. задания
6.8	Бәетләр һәм мөнәҗәтләр	3	1	2	лекция	опрос, практич. задания
6.9	Халкыбыз мәзәкләре	3	1	2	конкурсы	опрос, практич. задания
6.10	Уен коралларының сихри дөньясы	3	1	2	лекция	опрос, практич. задания
6.11	Көмеш телле гармун сөйли. Гармуннар тарихы белән таныштыру	3	1	2	интерактивный урок	конкурс творческих работ, ТЕСТ

6.12	Халыкның киләчәге аның бай рухи мирасын саклауга, үстерүгә, шул мирасны буыннан-буынга тапшыра баруга бәйле	3	1	2	лекция	опрос, практич. задания
7	**Әдәбият һәм музыка. Татар музыкасы тарихыннан**					
7.1	Татар музыкасы турында белешмә бирү. Татар музыкасы тарихында эз калдырган җырчылар белән таныштыру. Гөлсем Сөләйманова, Рәшит Ваһапов, Зифа Басыйрова, Илхам Шакиров, Әлфия Авзалова иҗатлары	3	1	2	лекция	опрос, практич. задания, наблюдение
7.2	**Салих Сәйдәшев-** күренекле татар композиторы, бер енче һөнәри татар дирижерларының берсе, педагог, пианист, татар профессиональ музыкасының "этисе"	3	2	1	лекция	опрос, практич. задания, наблюдение
7.3	**Сара Садыйкова -** Татарстанда беренче хатын-кыз композитор, артист һәм җырчы, Татарстан Республикасының атказанган һәм халык артисты	3	2	1	лекция	опрос, практич. задания, конкурс творческих работ
7.4	**Солтан Гөбәши** - татар опера сәнгатенә нигез салучыларның берсе, күренекле татар композиторы, педагог һәм музыкаль-җәмәгать эшлеклесе.	3	2	1	лекция	опрос, практич. задания, конкурс творческих работ
7.5	**Фасил Әхмәтов** – татарның күренекле композиторы, Татарстан Республикасының атказанган сәнгать эшлеклесе һәм халык артисты	3	2	1	лекция	опрос, практич. задания, конкурс творческих работ
7.6	**Җәүдәт Фәйзи** – татар музыкаль комедиясенә нигез салучы күренекле татар композиторы, Тукай премиясе лауреаты, халык авыз иҗатын туплаучы	3	2	1	лекция	опрос, практич. задания, конкурс творческих работ

7.7	**Нәҗип Җиһанов -** атаклы татар композиторы	3	2	1	лекция	опрос, практич. задания, конкурс творческих работ
7.8	**Фәрит Яруллин** – мәшһүр татар композиторы, татар милли балетына нигез салучы	3	2	1	лекция	опрос, практич. задания, беседа
7.9	**Мансур Мозаффаров -** композитор һәм педагог, татар профессиональ музыкасына нигез салучыларның берсе	3	2	1	лекция	опрос, практич. задания, беседа
8.	**Музейлар – хәтер почмагы**					
8.1	Музейлар турында белешмә бирү. Татарстандагы музейлар турында мәгълүмат бирү.Максим Горький, Салих Сәйдәшев, Муса Җәлил, Габдулла Тукай, Каюм Насыйри һәм башка музейлар. Татарстанның иң зур музейлары – Милли музей, сәнгать музее һ.б.	3	2	1	лекция	опрос, практич. задания, беседа
8.2	Мәктәпнең Г.Кариев музеенда эшчәнлек. Г.Кариев – татар театрының атасы.	3	2	1	лекция	опрос, практич. задания, беседа
8.3	Г.Кариев исемендәге яшь тамашачы театры турында мәгълумат бирү.Артистлар белән очрашу	3		3	групповая	литературная гостиная
8.4	Музей тарихы (визит карточкасы ясау)	3		3	групповая	опрос, практич. задания,
8.5	Укучыларның проект эше буенча эшчәнлекләрен тикшерү.	3		3	групповая	конкурс творческих работ
8.6	Г.Кариев исемендәге яшь тамашачы театрына экскурсия	3		3	групповая	экскурсия
9.	Проектлар яклау.	3		3	Защита проектов	Творческий отчет

итого часов	216				

4. СОДЕРЖАНИЕ ПРОГРАММЫ

Курсның эчтәлеге

I. Күңелле татар теле.

Кереш. “Күңелле татар теле” түгәрәгенең эчтәлеге белән танышу

II.Телебез – тарихи ядкарь

1. Тел – халыкның рухы, язмышы ул.

Тел ул – кешеләр һәм кешелек буыннары арасында аралашу коралы.

Телнең функциональүсеше.

“Татарстан Республикасы халыклары телләре турындагы” ТР законы.

Татар милли әдәби теле гарәп, латин, кирилл язулары нигезендә үсә.

Тел вә холык турында халык гыйлеменең К.Насыйри иҗатында чагылышы.

2. Татар халкы, этнонимы, һәм теле.

Татар этнонимының иң киң мәгънәсе кемнәрдә булган һәм кемнәрне татар дип атаганнары турында. Хәзерге көндә ничә татар халкы һәм теле барлыгы.

3.Карл Фуксның “Казан татарлары” хезмәте.

Карл Фуксның “Казан татарлары” хезмәте белән таныштыру.

I. Сөйләм сәнгатендә сүз.

Хәрефләрне үзгәртеп төрле сүзләр ясау.

Сүзнең мәгънә төсмерләре (омоним, синоним, антоним, күчерелмә мәгънә). Уеннар.

Сүзнең сурәтлелеге (охшамлыклар, шигъри сурәтләр).

Сүздән хис-кичерешкә. Искитәрлек хәлләр турында уйлап чыгарып сөйләү.

II. Көнбатыш диалектының үзенчәлекләре.

Көнбатыш диалектының нинди сөйләмнәрдән торуы турында. Мишәр диалектында каты къ, гъ авазларының булмавы; ч, җ авазларының тч, дж кушык тартыкларына якынайтып әйтелүе, һ.б. үзенчәлекләре турында.

III. Көнчыгыш диалектының үзенчәлекләре.

Көнчыгыш диалектының нинди сөйләмнәрдән торуы турында.

IV. Җирле сөйләмебезнең лексик диалектизмнары.

1)Саф лексик диалектизмнар: - күптән түгел, болдыр – баскыч, тустыган – чүмеч һ.б.
2)Амоним диалектизмнар:сыптыру – урлау, килешү – ярәшү һ.б.
3)Лексик – морфологик диалектизмнар: акшар – акбур, төн ката – төн буе, быяк – бу як һ.б.
4)Лексик – фонетик диалектизмнар: нәстә-нәрсә, иләшү- ияләшү, келәү-теләү һ.б.

V. Диалектларны туплау һәм өйрәнү

Материалларны анализлау, эшкәртү, төрләрен билгеләү.

VI. Проект эше: диалектларны һәм сөйләмнәрнең үзенчәлеген өйрәнүнең әһәмияте

Иптәшләре алдында сәенгатьле итеп сөйләргә өйрәнү.

III. Сөйләм культурасы

1.Инсафлының теле саф.

Тел чисталыгы, сөйләмдә әдәпсез һәм бозык сүзләр куллануның халык тәрбиясендә гаепләнүе турында

2.Әдәби сөйләм стиле.

Стиль. Әдәби сөйләм. Язма һәм сөйләмә формалары. Телдәге стильләрне һәм аларга хас тел-стиль чараларны өйрәтщ торган фән-стилистика.

3.Сөйләүченең фикерләү культурасы

Сөйләүченең үзен тотышындагы ireклеге, тәэсирлеге. Чыгышының психологик үзенчәлекләре. Чыгышта кötелмәгән мизгелләр. Чит фикерне кире кагу. Килешмәүчәнлектә итәгатьлелек.

4.Сәнгатьле сөйләм күнекмәләре.

Лекция, доклад, әңгәмә үткәргәндә җанлы сөйләм һәм әдәби телнең кулланылышы. Чыгышта осталык һәм стереотип. Чыгышта термин кулланылышы. Халыкара һәм чит телдән кергән сүзләр. Интонация һәм аның сөйләмдәге роле

5.Ораторлык сәнгатенең тормышта әһәмияте.

Тыңлаганда, телдән һәм язма сөйләмдә, укуда.

Сөйләүче холкының тыңлаучыга тәэсире.

6.Аралашуда коммуникатив хаталар

Төрле ситуацияләрне анализлау, аралашуны кыенлаштыручы сәбәпләрне күрсәтү.

7.Орфоэпия өстендә эшләү

Сузык авазларны күнектерү. Тартык авазларны күнектерү. Тавыш һәм дикциягә күнегүләр.

8.Паузалар һәм аларның төрләре.

Пауза төрләре белән таныштыру.

Тиешсез урында ясалган паузаларның мәгънәне бозулары турында нәтиҗә ясау. Әдәби әсәрләрдән, паузаларны дөрес куеп, өзекләр уку күнегүләре.

9.Сөйләм темпы.

Сөйләм тизлегенә йогынты ясаучы күренешләрне анализлау. Төрле стиль жанрда булган текстларның укылышын чагыштыру.

10.Басым һәм аларның төрләре.

Сүзне оештыручы иҗек басымы, урыны, басымны үзенә алмый торган кушымчалар. Логик басым кагыйдәләре. Фразадагы әһәмиятле сүзләрне билгеләүгә ярдәм итүче кагыйдәләр һәм бәйләнешләрне күрсәтү. Мәгънә аеручы басым. Текстлардан өзекләр уку.

11.Хәрәкәтләр, мимика һәм гәүдә тотышы.

Рәсем сәнгате һәм сынлы сәнгать әсәрләрен күзәтү. Мимика белән музыка астында төрле хис-кичерешләрне тасвирлап күрсәтүгә күнегүләр. Чыгыш ясаганда, аралашуда кешенең гәүдәсен тотышы, мимикасының роле.

12.Интервью.

Интервьюга билгеләмә. “Ялкын” журналыннан интервьюлар уку.Рольле уен. Интервьюлар алу. Иң оста сорау бирүчене билгеләү.

13.Репортажның темасы – кызыклы вакыйга

Репортажга билгеләмә. Репортаж төрләре. Репортаж язу.

14.Мәкалә төрләре турында мәгълүмат.

Махсус чаралар – риторик сорау, укучыга мөрәҗәгать итү, антитеза, анафора, эпифора, синтаксис параллелизм һ.б.

15. Мәгълүмат.

Мәгълүмат дип нәрсәне атыйбыз? Нәрсә ул лид?Аның белән эшләү юллары.

16. Проект эше: реклама

Рекламалы текст. Реклама текстының теле, структурасы, кирәк һәм кимчелекле яклары. Реклама язу.

IV. Сүзләр илендә

1.Лексика. Синонимнар, антонимнар, омонимнар.

Лексика турында гомуми мәгълүмат.Сүзнең лексик мәгънәсе. Килеп чыгышы ягыннан татар теленең сүзлек составы.Кулланылышы ягыннан татар теленең сүзлек составы.

2.Мавыктыргыч фразеологизмнар

1) фразеологик әйтелмәләрне табарга, мәгънәләрен билгеләргә, сүзлекләр белән эшләргә өйрәтү, гаилә темасына карата фикер алышу;

2) Фразеологик әйтелмәләрне сөйләмдә аңлап, куллану, күнекмәләре булдыру, сөйләм телләрен үстерү һәм баету;

3.Күпмәгънәле сүзләр

Күп мәгънәле сүзләр турындагы белемнәрне тулыландыру, күп мәгънәле сүзләрнең төп һәм күчерелмә мәгънәсен аера белергә өйрәтү.

Укучыларның сүз байлыгын баету, фикер йөртә белү сәләтләрен үстерүне дәвам итү.

4.Шарадалар, анаграмм, логориф һәм метаграммалар

Шарадалар, анаграмм, логориф һәм метаграммалар турында төшенчә бирү,мәгънәләрен ачыклау, аларны чишү.

Шарада- табышмак. Табышмак итеп алынган сүзнең һәр кисәге мөстәкыйль сүз була ала.**Метаграмма-** табышмакның бер төре. Анда табышмак итеп бирелгән сүз, бер хәрефен үзгәртү белән , башка сүзгә әйләнә.**Анаграмма-** сүздәге хәрефләрнең урыннарын алмаштырып, бүтән сүз китереп чыгару.Логогриф- табышмак ителгән сүздәге иҗекләрне, хәрефләрне икенче бер иҗек һәм хәрефләр белән алыштыру аркасында яки сүз эчендә урыннарын күчереп кую нәтиҗәсендә бүтән сүз килеп чыга.

5.Тел шомарткычлар.Фонетик күнегүләр

Тел шомарткычлар турында гомуми мәгълүмат, аларны уку, тыңлау. Тел шомарткычлар язып карау.

6.Тизәйткечләр

Тизәйткечләрне икенче төрле тел бутагычлары дип йөртәләр, үзләренең эчтәлекләре белән тирән мәгънәле булмый.Ләкин алардагы авазларның катлаулы чиратлашуы телнең һәм иреннәрнең яхшы күнегүенә уңай йогынты ясаганга аны һәрвакыт биреп барабыз. Тизәйткечләр өйрәнү.

1. **Викторина "Сүзләр илендә"**

Серле сүзләр.(Серле сүзләр турында хикәяләр, табышмаклар, әкиятләр тыңлау)

Сүзләр илендә. Беренче очрашулар.(Табышмаклар чишү, "Эстафета" уены)

Сүзләр Иленең байлыклары.(Башваткыч "Күпме туганнар, дуслар?".Аңлатмалы сүзлек белән танышу. Уеннар:"Кем күбрәк?", "Сүзләр чылбыры")

Сүзләрнең гаҗәеп әверелешләре. (Уеннар:"Күңелле хәрефләр", "Югалган сүз") Алфавитның кулланылышын аңлау күнекмәсе формалаштыру.

Орфографик сүзлекләр белән эшләргә өйрәтү.

ХаталарКорольлегендә".(Уен " Сихерлеалмагач". Ситуацияләрне чишү күнегүләре) һ.б.

V. Яхшы сүз-җан азыгы

1.Аталар сүзе-акылның үзе.

Көчле чагыштырулар, үтемле кисәтүләр ярдәмендә хасил ителгән аталар сүзенең асыл-мәгънәсе турында сөйләү . Сүз турында мәкальләр, әйтемнәр .

2.Каюм Насыйриның "Китаб-әт-тәрбия" китабы (64 нче, 89 нчы тәрбия)

Китап белән таныштыру. Уку һәм фикер алышу.

3.Исемнәр тарихы

Татар халкының исем кушуга бәйле гореф-гадәтләре һәм йолалары.Татар исемнәре сүзлеге: сүзлекнең төзелеш принцибы, шартлы кыскартмалар, сүзлек белән эшләү принцибы.

4.Ир-ат исемнәре

Татарча язылышы һәм генезисы (кайсы тел сүзе булуы); исемнең мәгънәсе, нәрсә аңлатуы; русча язылышы.

5.*Хатын-кыз исемнәре*

Татарча язылышы һәм кайсы телдән килеп чыгуы; исемнең мәгънәсе, нәрсә аңлатуы; русча язылышы.

6. Әйтер сүзем бар

Иҗади эш төрләре белән таныштыру.2) Халык авыз иҗаты төрләре турында фикер алышу.

7. Шигырь, такмак язу

Шигырьнең күңел дөньясына тәэсире турында сөйләшү, "илһам" төшенчәсе турында фикер алышу, шигырь төзелеше турында аңлату, шигырь язып карау, укучыларда дәрт уяту.

8.Котлау текстлары төзү

Укучыны мөстәкыйль уйлап, фикерен эзлекле рәвештә, сурәтләп әйтеп бирергә өйрәтү, рухи дөньясын баету.

***9.Хат алышу төрләре. Хат язу*.**

Хат язу. Хат төрләре белән таныштыру. Иҗади эш белән шөгыльләнү.

10.Сүзнең кеше тормышында тоткан роле. Проект эшләре..

Проект эше. Чыгышлар тыңлау. Үз фикереңне дәлилли белү.Иҗади эшләр белән таныштыру.

VI. Халкымның милли бизәкләре

1. ***"Үзенең үткәнен оныткан халыкның киләчәге юк"***
   (Ш. Мәрҗәни)

Тел ул – кешеләр һәм кешелек буыннары арасында аралашу коралы. Һәр кеше, тормыш алып бару очен, башкалар белән аралаша һәм үзеннән сон килгән буынга тормыш тәҗрибәсен тел аркылы өйрәтеп биреп калдыра. Шуның белән бергә җәмгыять тә үсә бара. Бу, үз чиратында, аралашуда төп корал булган телнең дә иҗтимагый тормышта торган саен күбрәк куллануына, үсә баруына китерә. Телне тарихи ядкяр буларак өйрәнмичә торып, халыкның чын, дөрес тарихын, бигрәк тә аның борынгы чорын нигезле итеп белеп булмый. Ә тарихын белмәгән милләт үзен саклау, яшәтү, үстерү юлларын билгели алмый.

2. ***Бишек җырлары – тәрбиянең бик борынгы чарасы. Мөнәҗәтләр***

Укучыларны халкыбызның йөрәк түреннән шытып чыккан җәүһәрләре – бишек җырлары белән таныштыру, бу җырларның эчтәлеген һәм тәрбияви үзенчәлекләрен ачыклау, әти - әнигә, әби-бабайларыбызга һәм моңлы бишек җырларына мәхәббәт тәрбияләү.

Мөнәҗәтләр турында гомуми мәгълүмат бирү.*Мөнәҗәтләрне тыңлау.*

3. ***Җыенда... бәйрәм һәм йолалар***

Укучыларны милли рухта тәрбияләү, үткәннәрне онытмаска, ихтирам итәргә өйрәтү, уйлау, фикерләү сәләтләрен үстерү, милли бәйрәм һәм
йолаларны белүләренә ирешү.

4.Карга боткасы, Нәүрүз бәйрәме... Ислам дине бәйрәмнәре

Карга боткасы, Нәүрүз бәйрәме... Ислам дине бәйрәмнәре турында мәгълүмат бирү. укучыларны милли рухта тәрбияләү, үткәннәрне онытмаска, ихтирам итәргә өйрәтү, уйлау, фикерләү сәләтләрен үстерү, милли бәйрәм һәм йолаларны белүләренә ирешү.

Халык йолаларын фәндә икегә бүлеп өйрәнү кабул ителгән: гаилә йолалары һәм ел фасылларына караган йолалар. Гаилә йолаларына туй, бала туу, үлгән кешене күмү, искә алу йолалары керә, ә язгы чәчү, сабан йолалары, нардуган, раштуа, кызыл йомырка бәйрәме, аулак өйләр, кич утырулар, өмәләр, корбан чалу, яңгыр сорау, түгәрәк уеннар

9.Көмеш телле гармун сөйли.

Гармуннар тарихы белән таныштыру

10. Халыкның киләчәге аның бай рухи мирасын саклауга, үстерүгә, шул мирасны буыннан-буынга тапшыра баруга бәйле

Тезисның асыл мәгънәсенә төшенү. Рухи мирас чылбырындагы туган телнең саклануыннан, халыкның киләчәге бәйле булуын исбатлау **һ.б.ел фасылларына караган йолаларга керәләр.**Рамазан бәйрәме. **(ураза).** Игеннәр амбарларга кереп тулгач үткәрелә. **(Сөмбелә).** Кызлар осталыкта сынала торган бәйрәм. **(каз өмәсе).**Сабантуй бәйрәмендә халыктан җыела. **(бирнә).** Июнь аеның беренче җомгасында үткәрелә торган дини бәйрәм. **(әләшә).** 25 декабрьдән алып 5 январьга кадәрге чорда үткәрелгән бәйрәм. Бәйрәмнең төп мизгелләре түбәндәгеләр: кеше танымаслык итеп киенеп, йорттан йортка керү, йөзек салып багу, кызларның язмышы турында, кияү булачак кеше турында төрлечә багулар.**(Нардуган) һ.б.** бәйрәмнәр турында сөйләшү.

5.Кырык тартма - серле тартма, Күңелне үзенә тарта".

Халык уеннары белән таныштыру

6.Мин халык җырларын яратам
Җыр турында төшенчә. Халыкның рухи тормышында җырның роле. Аның көй белән бергә яшәве. Көйләрдә моңның әһәмияте..Борынгы һәм хәзерге җырлар. Халык җырларын тыңлау.

7.Халкыбыз мәзәкләре
Мәзәк турында төшенчә.

8.Уен коралларының сихри дөньясы
Татар халкының уен кораллары белән таныштыру. Татарстан Республикасыхалыкуенкоралларыдәүләт оркестры турында белешмә. Уен коралларын тыңлау.**VII . Әдәбият һәм музыка. Татар музыкасы тарихыннан**

1.Татар музыкасы турында белешмә бирү.
Татар музыкасы тарихында эз калдырган җырчылар белән таныштыру. Гөлсем Сөләйманова, Рәшит Ваһапов, Зифа Басыйрова, ИлһамШакиров, ӘлфияАвзалова иҗатлары турында белешмә бирү.
2.Салих Сәйдәшев- күренекле татар композиторы, беренче татар дирижерларының берсе, педагог, пианист, татар профессиональ музыкасының “әтисе” .
Ул Татар дәүләт Академия театрының 60ка якын спектакленә музыка иҗат иткән композитор. Алар арасында классик драма әсәрләре: М.Фәйзинең “Галиябану”, Х.Ибраһимовның “Башмагым”, К.Тинчуринның “Казан сөлгесе”, “Сүнгән йолдызлар”, “Зәңгәр шәл”, “Кандыр буе”, “Ил” музыкаль әсәрләре бар.
- “Совет Армиясе маршы”. Маршның премьерасы вакытында залдагы алкышлар куәтле дулкын сыман яңгырап тора һәм маршны өч мәртәбә кабатларга туры килә. Композиторны хөрмәтләп, полкның почетлы кызылармееццы итеп сайлыйлар, аңа тантаналы шартларда хәрби кием тапшыралар.
- Җырлар һәм инструменталь әсәрләре: “Вальс”, “Хуш авылым”, “Моңлы бер җыр”, “Нишләргә соң?”, “Озын сәфәр”, “Бүген бәйрәм”, “Җырларым” һ.б.
Казанда аның исемен йөртүче музей, һәйкәл, Вахитов районында урам бар. 2000 нче елда Казанның Дәүләт Зур концертлар залына аның исеме бирелде.
3.Сара Садыйкова - Татарстанда беренче хатын-кыз композитор, артист һәм җырчы, Татарстан Республикасының атказанган һәм халык артисты.
Опера театры сәхнәсендә онытылмас образлары: Н. Җиһановның «Качкын» һәм «Илдар» операларында - Рәйханә, Саҗидә, Җ.Фәйзинең «Башмагым» музыкаль комедиясендә - Сәрвәр, М. Мозаффаровның «Галиябану» операсында – Галиябану, Г. Хаҗибәковның «Аршин мал алан»ында – Асия һ.б.
- 400гә якын җыр, 30дан артык спектакльгә («Ак калфак», «Туй узгач», «Әнә килә автомобиль», «Зәйтүн гөл», «Сөймим дисәң дә», «Кияүләр», «Мәхәбәт җыры», «Кара йөзләр», «Бөркетләр кыяга оялый», «Бер картлыкта, бер яшьлектә», «Энҗеле калфак» һ.б.) музыка, инструменталь әсәрләр яза, ике музыкаль комедия иҗат итә.
- “Җидегән чишмә”, “Беренче мәхәббәт”, “Идел суы ага торыр”, “Әй язмыш, язмыш”, “Арча кичләре”, “Ак пароход” һ.б. күпсанлы җырлары халык күңелендә мәңге сакланачак җырлар. Танго жанрында язылган “Көтәм сине” җыры – сугыш елларыннан соң яратып җырланган җырларның берсе.
4. Солтан Габәши- татар опера сәнгатенә нигез салучыларның берсе, күренекле татар композиторы, педагог. Кечкенәдән кубызда, гармунда халык көйләрен уйнарга өйрәнә. 1913-1915 елларда ул үзенең беренче оригинал әсәрләрен яза (“Кәккүк”, “Рөкыя-гөлкәем”,

“Татар кызы”). 20 нче елларда Татарстанда татарча професиональ музыкаль белем бирү барлыкка килә. С. Гөбәши: хор дәресе, музыка теориясе буенча укыта. Халык сүзләренә язылган “Кәккүк” җыры. Татарстан җыр һәм бию ансамбленә кушылып Әлфия Афзалова бу җырны күп еллар дәвамында уңышлы башкара.
- Газиз Әлмөхәммәтов һәм Василий Виноградов белән берлектә беренче татар опералары – “Сания” (1925) һәм “Эшче”не (1930) иҗат итүдә катнаша.
- 12 татар драма әсәренә музыка яза. Алар арасында: Г.Исхакыйның “Зөләйха”, Ф.Борнашның “Таһир-Зөһрә” музыкаль драмалары бар.
Казанның Идел буе районында бер урам аның исемен йөртә.
5.Фасил Әхмәтов – татарның күренекле композиторы, Татарстан Республикасының атказанган сәнгать эшлеклесе һәм халык артисты.
Фортепьяно өчен язылган сонатинасы, белгечләр тарафыннан, татар музыкасында новаторлык әсәре дип билгеләнә. Аеруча композиторның беренче кыллы квартеты шөһрәт казана. Бу әсәр, бөтен дөньяга мәшһүр А.Бородин исемендәге кыллы квартет репертуарына кереп, безнең илдә генә түгел, чит илләрдә дә башкарыла. Композитор үз исемен симфоник музыка жанрда бөтен илгә таныта. «Ф.Яруллин истәлегенә» багышланган симфоник поэмасы өчен Русиядә беренчеләрдән булып, РФнең М.Глинка исемендәге Дәүләт премиясенә лаек була.
6.Җәүдәт Фәйзи – татар музыкаль комедиясенә нигез салучы күренекле татар композиторы, Тукай премиясе лауреаты, халык авыз иҗатын туплаучы.
Композиторның җырларын тыңлау, иҗаты белән таныштыру.
«Башмагым» музыкаль комедиясе илебезнең күп кенә сәхнәләрендә уйнала. Шулай ук “Акчарлаклар” (Шәриф Камал әсәре), “Идел буенда” исемле музыкаль драмалары да халыкка яхшы таныш. Иң зур әсәре – “Тапшырылмаган хатлар” (Гадел Кутуй әсәренә нигезләнеп язылган) операсы.
- «Ташкыннар» (Т.Гыйззәт), «Шәмсекамәр» (М.Әблиев), «Хуҗа Насретдин» (Н.Исәнбәт) спектакльләренә көйләр яза.
- Аның иҗатының иң күренекле һәм үзенчәлекле өлкәсе – җырлар. Аларның саны ике йөзгә якын. “Буразналар”, “Бәлки син дә сөярсең”, “Гөлшаһидә җыры”, “Ерактагы якын кешемә”, “Оренбур шәле”, “Яшь наратлар” җырлары һ.б.
Җәүдәт Фәйзи 1973 елда Казанда вафат була. Казанда бер урамга аның исеме бирелгән.
7.Нәҗип Җиһанов - атаклы татар композиторы.
Композиторның җырларын тыңлау, иҗаты белән таныштыру.
Опералар: «Качкын», «Алтынчәч», «Шагыйрь», «Илдар, «Намус», «Җәлил» һ.б.
- Балетлар: «Фатыйх», «Зөһрә», «Ике легенда» һ.б.
- Оркестр өчен: 15 симфония, Симфоник поэма «Кырлай», татар халык көйләренә Сюита, Симфоник новеллалар һ.б.
- Фортепиано өчен әсәрләр, шулай ук «Балалар өчен фортепиано әсәрләре альбомы», «Фортепиано өчен биш әсәр» җыентыклары.
- Җырлар, романслар, халык җырларын эшкәртү — барысы 100дән артык әсәр.
Нәҗип Җиһанов 1988 елда Уфа шәһәрендә вафат була. Казан дәүләт консерваториясе аның исемен йөртә. Казанда ул яшәгән фатирны мемориаль музей йорты итеп ясадылар. 1997 елда галәмдә бер кечкенә планетага композиторның исеме бирелә.
8.Фәрит Яруллин – мәшһүр татар композиторы, татар милли балетына нигез салучы.
Композиторның җырларын тыңлау, иҗаты белән таныштыру.

Татарстанның музыкаль мәдәниятына нигез салучыларның берсенә әверелә. Үзешчән хор түгәрәкләрен оештырып, аларга җитәкчелек итә, яңа ачылган яшьләр театрында, сүзсез кинофильмнарда музыка башкара. Ул татарның беренче милли балетын – “Шүрәле” балетын тудырган шәхес. Аның либреттосын язучы Әхмәт Фәйзи иҗат иткән. Тукай һәм татар халык әкиятләренә нигезләнеп язылган бу балет дөньяның күп илләрендә куелып, зур уңыш казанды.
- Симфониянең 1 өлеше, скрипка һәм фортепиано өчен 3 пьеса, кыллы квартет.
Казанның Киров районындагы бер урам Фәрит Яруллин исемен йөртә. Аның турында язучы Рашат Низамиев «Ут һәм җыр» дип исемләнгән роман-хроника иҗат итте.
9.Мансур Мозаффаров - композитор һәм педагог, татар профессиональ музыкасына нигез салучыларның берсе. Композиторның җырларын тыңлау, иҗаты белән таныштыру
Танылган әсәрләре:«Галиябану» операсы.Халык яратып тыңлый торган: “Яшь егетләр, яшь кызлар”, “Син кайтмадың”, “Сандугач” җырлары, симфоник әсәрләре.
VIII.Музейлар – хәтер почмагы
1.Музейлар турында белешмә бирү.
Татарстандагы музейлар турында мәгълүмат бирү.Максим Горький, Салих Сәйдәшев, Муса Җәлил, Габдулла Тукай, Каюм Насыйри һәм башка музейлар. Татарстанның иң зур музейлары – Милли музей, сәнгать музее һ.б.
2.Мәктәпнең Г.Кариев музеенда эшчәнлек. Г.Кариев – татар театрының атасы.
Г. Кариев тормышын тулысы белән татар халкының мәдәниятен, сәнгатен үстерүгә багышлый һәм милли театрның нигез ташын салучыларның берсе булып таныла. Ул үзенең актерлык мәктәбен тудыра. Бу мәктәпне Касыйм Шамил, Гөлсем Болгарская, Зәйни Солтанов, Фатыйма Ильская, Шакир Шамильский, Хәлил Әбҗәлилов һәм башка күренекле татар актерлары үтте. Кариев мәктәбе хәзерге чорда иҗат итүче талантлы татар яшьләренең сәнгатендә дә яши.
3.Г.Кариев исемендәге яшь тамашачы театры турында мәгълумат бирү.Артистлар белән очрашу.Габдулла Кариев исемендәге Казан Татар дәүләт яшь тамашачы театры тарихы 1987 елдан башлана. Ул башта Татарстан Мәгариф министрлыгы каршында Татар театр-студиясе буларак оештырыла. Театр-студиянең беренче премьерасы – Диас Вәлиевнең «Намус хөкеме» спектакле 1988 елның 25 нче февралендә куела. Кариев театрының беренче артистлары арасында, хәзер театрның аксакалы булып җитешкән Нуриәхмәт Сафиннан тыш, соңраккүренекле юмор остасы булып җитешкән Алмаз Хәмзин, татар балаларының “дәү әнисе” һәм “дәү әтисе” Әлфинур Хисамова белән Зәйтүн Яркәевләр дә була. 1991 елда театр «дәүләт» статусы ала һәм аңа «Казан Татар дәүләт яшь тамашачы театры» дигән исем бирелә. Казан Татар Дәүләт яшь тамашачы театрына 2007 елның 16 февралендә Татар театрына нигез салучы артист һәм режиссер Габдулла Кариев исеме бирелә.
4.Музей тарихы (визит карточкасы ясау)- практик дәрес.
5.Укучыларның проект эше буенча эшчәнлекләрен тикшерү.
6.Г.Кариев исемендәге яшь тамашачы театрына экскурсия
IX. Йомгаклау дәрес.1.Укучыларның проектларын тыңлау һәм аларга анализ

5. Календарно-учебный график

№	Наименование раздела	Тема занятия	Дата проведения занятия		Кол-во часов	Форма занятия	Форма контроля
			по плану	по факту			
1	**“Күңелле татар теле”** 3 сәг.	Кереш. “Күңелле татар теле” түгәрәгенең эчтәлеге белән танышу.	5.09	5.09	3	лекция	анкетирование
2	**Телебез – тарихи ядкарь** 27 сәг.	Тел – халыкнын рухы. Язмышы ул.. Тел вә холык турында халык гыйлеменең К.Насыйри иҗатында чагылышы	7.09	7.09	3	групповая	Беседа
		Татар халкы, этнонимы һәм теле	12.09	12.09	3	лекция	Опрос
		Сөйләм сәнгатендә сүз	14.09	14.09	3	интерактивный урок	Эссе
		Карл Фукснын “Казан татарлары” хезмәте	19.09	19.09	3	семинар	Беседа
		Көнбатыш диалектының үзенчәлекләре	21.09	21.09	3	лекция	Опрос
		Көнчыгыш диалектының үзенчәлекләре	26.09	26.09	3	лекция	Опрос
		Җирле сөйләмебезнең лексик диалектизмнары	28.09	28.09	3	групповая	Реферат
		Диалектларны туплау һәм өйрәнү	3.10	3.10	3	пресс-конференция	Наблюдение
		Проект эше: диалектларны һәм сөйләмнәрнең үзенчәлеген өйрәнүнең әһәмияте	5.10	5.10	3	групповая	Зачет
3	**Сөйләм культурасы** 48 сәг.	Инсафлының теле саф.	10.10	10.10	3	семинар	Беседа
		Әдәби сөйләм стиле	12.10	12.10	3	лекция	Беседа
		Сөйләүченең фикерләү культурасы	17.10	17.10	3	лекция	Опрос
		Сәнгатьле сөйләм күнекмәләре.	19.10	19.10	3	ролевые игры	интерьюирование
		Ораторлык сәнгатенең тормышта әһәмияте.	24.10	24.10	3	тренинги	интерьюирование
		Аралашуда коммуникатив хаталар	26.10	26.10	3	тренинги	интерьюирование
		Орфоэпия өстендә эшләү	31.10	7.11	3	групповая	тест

		Паузалар һәм аларның төрләре.	2.11		3	лекция	опрос
		Сөйләм темпы	7.11	9.11	3	лекция	беседа
		Басым һәм аларның төрләре.	9.11	14.11	3	групповая	тест
		Хәрәкәтләр, мимика һәм гәүдә тотышы	14.11	16.11	3	тренинги	беседа
		Интервью. Рәсми шәхесләр белән интервью	16.11	21.11	3	групповая	интерьюирование
		Репортажның темасы – кызыклы вакыйга	21.11	23.11	3	групповая	интерьюирование
		Мәкалә төрләре турында мәгълүмат.	23.11	28.11	3	лекция	опрос
		Мәгълүмат	28.11	30.11	3	пресс-конференция	беседа
		Проект эше: реклама	30.11	5.12	3	лекция	опрос
		Лексика. Синонимнар, антонимнар, омонимнар	5.12	7.12	3	ролевые игры, проект	зачет
4	**Сүзләр илендә** 24 сәг.	Театрга экскурсия	7.12	12.12	3	лекция	опрос, практич. задания
		Мавыктыргыч фразеологизмнар	12.12	14.12	3	экскурсия	спектакль карау
		Күпмәгънәле сүзләр	14.12	19.12	3	ролевые игры	опрос, практич. задания, беседа
		Шарадалар һәм метаграммалар	19.12	21.12	3	лекция	опрос, практич. задания, тест
		Тел шомарткычлар. Фонетик күнегүләр	21.12	26.12	3	ролевые игры	опрос, практич. задания, кроссворд
		Тизәйткечләр	26.12	28.12	3	тренинги	опрос, практич. задания, тест
		Викторина “Сүзләр илендә”	28.12		3	тренинги	опрос, практич. задания, наблюдение
		Аталар сүзе-акылның үзе. Көчле чагыштырулар, үтемле кисәтүләр ярдәмендә хасил ителгән аталар сүзенең асыл-мәгънәсе турында сөйләү .	9.01		3	конкурс	викторина,конкурс
	Яхшы сүз-җан азыгы 30 сәг.	Каюм Насыйриның “Китаб-әт-тәрбия” китабы (64 нче, 89 нчы тәрбия)	11.01		3	лекция	опрос, практич. задания, беседа
		Исемнәр тарихы	16.01		3	лекция	Опрос, практич. задания, беседа

		Ир-ат исемнәре	18.01		3	лекция	опрос, практич. задания, беседа
		Хатын-кыз исемнәре	23.01		3	лекция	опрос, практич. задания
		Әйтер сүзем бар	25.01		3	лекция	опрос, практич. задания
		Шигырь, такмак язу	30.01		3	конкурсы	опрос, практич. задания, наблюдение
		Котлау текстлары төзү	1.02		3	групповая	опрос, практич. задания, конкурс
		Хат алышу төрләре. Хат язу.	6.02		3	групповая	опрос, практич. задания, конкурс творческих работ
		Сүзнең кеше тормышында тоткан роле. Проект эшләре	8.02		3	консультации	опрос, практич. задания, эссе
		“Үзенең үткәнен оныткан халыкның киләчәге юк” (Ш. Мәрҗәни)	13.02		3	групповая	защита проектов
6	**Халкымның милли бизәкләре** 36 сәг.	Бишек җырлары – тәрбиянең бик борынгы чарасы. Мөнәҗәтләр	15.02		3	лекция	опрос, практич. задания, беседа
		Җыенда... бәйрәм һәм йолалар	20.02		3	ролевые игры	опрос, практич. задания, наблюдение
		Карга боткасы, Нәүрүз бәйрәме... Ислам дине бәйрәмнәре.	22.02		3	лекция	опрос, практич. задания, беседа
		Кырык тартма - серле тартма, Күңелне үзенә тарта”. Халык уеннары белән таныштыру	27.02		3	ролевые игры	опрос, практич. задания, конкурс
		Мин халык җырларын яратам	1.03		3	ролевые игры	опрос, практич. задания, опрос
		Мәкаль һәм әйтемнәр – халык педагогикасының кыска һәм тирән мәгънәле әдәплелек кагыйдәләре	6.03		3	групповая	опрос, практич. задания, беседа
		Бәетләр һәм мөнәҗәтләр	13.03		3	лекция	опрос, практич. задания
		Халкыбыз мәзәкләре	15.03		3	лекция	опрос, практич. задания
		Уен коралларының сихри дөньясы	20.03		3	конкурсы	опрос, практич. задания, конкурс

							творческих работ
		Көмеш телле гармун сөйли. Гармуннар тарихы белән таныштыру	22.03		3	лекция	опрос, практич. задания
		Халыкның киләчәге аның бай рухи мирасын саклауга, үстерүгә, шул мирасны буыннан-буынга тапшыра баруга бәйле	27.03		3	групповая	опрос, практич. задания
		Татар музыкасы турында белешмә бирү. Татар музыкасы тарихында эз калдырган җырчылар белән таныштыру. Гөлсем Сөләйманова, Рәшит Ваһапов, Зифа Басыйрова, Илхам Шакиров, Әлфия Авзалова иҗатлары.	29.03		3	интерактивный урок	конкурс творческих работ, ТЕСТ
7		**Салих Сәйдәшев-** күренекле татар композиторы, беренче һөнәри татар дирижерларының берсе, педагог, пианист, татар профессиональ музыкасының "әтисе"	3.04		3	лекция	опрос, практич. задания
		Сара Садыйкова - Татарстанда беренче хатын-кыз композитор, артист һәм җырчы, Татарстан Республикасының атказанган һәм халык артисты	5.04		3	лекция	опрос, практич. задания, конкурс творческих работ
		Солтан Гөбәши - татар опера сәнгатенә нигез салучыларның берсе, күренекле татар композиторы, педагог һәм музыкаль-җәмәгать эшлеклесе.	10.04		3	лекция	опрос, практич. задания, конкурс творческих работ
	Әдәбият һәм музыка. Татар музыкасы тарихыннан 27 сәгать	**Фасил Әхмәтов** – татарның күренекле композиторы, Татарстан Республикасының атказанган сәнгать эшлеклесе һәм халык артисты	12.04		3	лекция	опрос, практич. задания, конкурс творческих работ

		Җәүдәт Фәйзи – татар музыкаль комедиясенә нигез салучы күренекле татар композиторы, Тукай премиясе лауреаты, халык авыз иҗатын туплаучы	17.04		3	лекция	опрос, практич. задания
		Нәҗип Җиһанов - атаклы татар композиторы	19.04		3	лекция	опрос, практич. задания, беседа
		Фәрит Яруллин – мәшһүр татар композиторы, татар милли балетына нигез салучы	24.04		3	лекция	опрос, практич. задания, беседа
		Мансур Мозаффаров - композитор һәм педагог, татар профессиональ музыкасына нигез салучыларның берсе	26.04		3	лекция	опрос, практич. задания, беседа
		Музейлар турында белешмә бирү. Татарстандагы музейлар турында мәгълүмат бирү.Максим Горький, Салих Сәйдәшев, Муса Җәлил, Габдулла Тукай, Каюм Насыйри һәм башка музейлар. Татарстанның иң зур музейлары – Милли музей, сәнгать музее һ.б.	3.05		3	лекция	опрос, практич. задания, беседа
8	Музейлар – хәтер почмагы **18 сәг.**	Мәктәпнең Г.Кариев музеенда эшчәнлек. Г.Кариев – татар театрының атасы.	8.05		3	лекция	опрос, практич. задания, беседа
		Г.Кариев исемендәге яшь тамашачы театры турында мәгълүмат бирү.Артистлар белән очрашу	10.05		3	лекция	опрос, практич. задания, беседа
		Музей тарихы (визит карточкасы ясау)	15.05		3	Литературная гостиная	
		Укучыларның проект эше буенча эшчәнлекләрен тикшерү.	17.05		3	групповая	опрос, практич. задания, беседа
		Габдулла Кариев театрына сәяхәт	22.05		3	групповая	опрос, практич. задания, беседа
	Йомгаклау 3 сәг.	Проектлар яклау.	24.05		3	лекция	опрос, практич. задания
	Итого				216		

VI.Диагностический инструментарий для оценки результативности программы

Для определения уровня освоения программы и овладения умениями и навыками используется диагностика.

1. Промежуточная диагностика. Проводится в декабре.

Её цель - определить степень освоения образовательной программы, скорректировать степень её сложности с учётом индивидуальных особенностей детей. Оценивается динамика умения организоватьсвой труд, оценивать и корректировать результат своего труда, развитость общения. Выявляются наиболее способные дети, планируется индивидуальная работа с ними.

2.Итоговая диагностика. Проводится в конце учебного года (май) по окончании реализации программы. Определяется уровень освоения программы, результативностьобразовательного процесса.

По результатам диагностики определяются следующие уровни:

В - высокий: ребёнок самостоятельно выполняет работу, полностью владеет полученными знаниями, умениями, навыками. Трудовые навыки находятсяна высоком уровне (самостоятельно планирует результат своей работы, способы его достижения). Коммуникативные навыки высоко развиты (охотно вступает в общение, вежливо общается со взрослыми, умеет слушать и договариваться с другими детьми, имеет опытсотрудничества и соотворчества);

С-средний: ребёнок выполняет работу с помощью педагога, частично владеет полученными знаниями, умениями, навыками. Коммуникативные навыки развиты частично. Трудовые навыки находятся на среднем уровне (планирует работуи способ её выполнения припомощи педагога).

Н –низкий: ребёнок не владеет приёмами работы, знаниями, умениями, навыками. Трудовые навыки находятся на низком уровне (постоянно нуждается в помощи и консультации педагога).

Карта самооценки и оценки педагогом компетентности учащегося

Ребёнку предлагается оценить по пятибалльной шкале полученные в процессе обучения знания и умения. Выдаётся бланк карты со следующими вопросами:

1.Освоил теоретический материал по разделам и темам программы (могу ответить на вопросы педагога).
2.Знаю специальные термины, используемые на занятиях.
3.Научился использовать полученные на занятиях знания в практическойдеятельности.
4.Умею выполнить практические задания.
5.Научился самостоятельно выполнять творческие задания.
6.Умею воплощать свои творческие замыслы.
7.Могу научить других тому, чему научился сам на занятиях.
8.Научился сотрудничать с ребятами в решении поставленных задач.
9.Научился получать информацию из различных источников.
10.Мои достижения в результате занятий.

Карта самооценки учащегося по итогам учебного года

Подведём итоги за _______ учебный год

Ф.И. учащегося____

1. Моё самое большое дело за учебный год_________________________
2. В чём я изменился за год____
3. Мой самый большой успех_______________________________________
4. Моя самая большая трудность

5. Что у меня раньше не получалось, а теперь получается_______________
6. Чему я лучше всего научил(ась)ся

VII.Методическое обеспечение программы

Освоения доминирующими методами обучения являются: для стартового уровня: частично-поисковые методы обучения. Участие учащихся в коллективном поиске, решение поставленной задачи совместно с педагогом; исследовательские методы обучения: овладение обучающимися методами научного познания, самостоятельной творческой работы.

Включает обеспечение программы методическими видами продукции (бесед, конкурсов, олимпиад, конференций); дидактический и лекционный материал, методики по исследовательской работе.

Темы проектов

1. Проблема перевода или переводчика. Техника перевода поэтических произведений
2. Знаменитые женщины, чьими именами названы улицы Казани
3. Литературные места Казани. (Экскурсионный маршрут)
4. Интернет – коммуникация: Влияние социальных сетей на язык общение между людьми
5 .Н.Исәнбәтнең “Син сазыңны уйнадың” шигырендә саз моңының символик мәгънәсе
6. Тукай иҗатында Урта гасыр әдәбияты традицияләреһәм халык теле чагылышы
Г.Кутуйның «Тапшырылмаган хатлар» әсәре буенча Р.Рәшитов төшергән нәфис фильмда шәһәр/авыл хронотоплары репрезентациясе
7. Философия жизни в произведениях русских и татарских писателей
8. Әкиятләрнең барлыкка килүе
9. Мировосприятие тюркских народов в национальных именах
10. Чыңгыз Айтматовның “Анам кыры” повесте һәм татар әдәбиятында уртак мотивлар
11.Әдәбиятта һәм сәнгатьтә Шүрәле образы
12. Һәр язмышның үз иясе, һәр тарихның үз гыйбрәте

Характеристика деятельности по освоению предметного содержания образовательной программы

Название уровня	Стартовая
Способ выполнения деятельности	творческий
Метод исполнения деятельности	исследовательский
Основные предметные умения	-креативность при выполнении практических заданий; -осмысленное и правильное использование специальной терминологии;

	-умение поиска и фильтрации информации из сети; -умение правильно использовать специальной терминологии -умение создавать проект, применяя творческий подход
Деятельность учащегося	-восприятие знаний и осознание проблемы; -внимание к последовательности и контролю над степенью реализации задания; -самостоятельная разработка и выполнение творческих проектов (умение выполнить и грамотно оформить проект, умение привлечь помощников, презентовать работу и т.п.)
Деятельность педагога	- создание условий для выявления, реализаций и осмысления познавательного интереса к информационно-коммуникационным технологиям, образовательной мотивации, построения и реализации индивидуальных образовательных маршрутов; -составление и предъявление заданий познавательного и практического характера на выполнение работ; -сотворчество педагога, учащегосяи родителей.

Условия реализации программы

Данная программа предусматривает вариативные формы обучения. Программа объединения рассчитана на учащихся 5-11 классов и предусматривают приобретение ими основных знаний по родному языку, о своем крае, ведения краеведческих наблюдений и исследований,

Принципы организации самодеятельности объединения (группы) для успешной реализации программы:

- обеспечение общественно полезной, нравственно-ценной и личностно-значимой для обучающихся направленности туристско-краеведческой и специальной деятельности;
- насыщение деятельности детей элементами творчества и инициативы, основой которых становится последовательное переключение с воспроизводящих на активные творческие, поисковые виды деятельности;
- дифференциация и индивидуализация учебного процесса, что помогает подросткам выступать в наиболее благоприятной для него роли, находить наилучшее применение своим способностям, полнее раскрывать и выражать индивидуальность;
Материально-техническая база лицея соответствует санитарным и противопожарным нормам, нормам охраны труда. Школа соблюдает своевременные сроки текущего и капитального ремонта учебных помещений.

Для реализации электронного обучения и дистанционных образовательных технологий необходимо наличие компьютера с выходом в Интернет, соответствующего программного обеспечения.

IX. Список информационных ресурсов

Кулланылган әдәбият

1. Анвар Хайри. Повествование о путешествии Ахмеда Ибн Фадлана, написанное во время поездки в 921-922 годах в Булгарское государство.- Казань: издательство “Слово”, 2013-512 стр.
2. Р.Ф.Фаттахова Практический татарский язык: методическое пособие для изучающих татарский язык – Казань: Татарское книжное издательство, 2012 -176стр.
3. Г.Г.Габдуллин, Җ.Г. Нигъматов, Ә.Н.Хуҗиәхмәтов. Мәктәп педагогикасы. Казан. “Мәгариф”. 2012
4. Ә.Н. Хуҗиәхмәтов “Тәрбия – мәңгелек фәлсәфә”. Казан “Мәгариф” нәшрияты, 2013.
5. Көч һәм рух тамырлары. Казан “Мәгариф” нәшрияты, 2012
6. Г.Х. Әхәтов.Хәзерге татар теленең лексикологиясе. Казан, 2014
7. “Шатлыгым, кайгым минем...”. Әдипләребез тел культурасы турында./Төзүче: А.М.Вәлиева.-Казан: Мәгариф, 2012.
8. Ф.Ф.Харисов “Милли мәдәниятнең белем бирү белән интеграцияләнүе” Казан “Мәгариф” нәшрияты, 2013.

9.Ф.С.Сафиуллина, Г.Б.Ибраһимов “Хикмәтле дә, бизәкле дә Туган тел”. Казан “Мәгариф” нәшрияты, 2013.

9. Халиф Курбатов. Сүз сәнгате. Татар теленең лингвистик стилистикасы һәм поэтикасы. Казан. “Мәгариф” нәшрияты, 2012.

11. Хәзерге татар әдәби теле Ф.С.Сафиуллина, М.З.Зәкиев. – Казан, “Мәгариф”, 2013.

12. Урта мәктәп һәм гимназияләрдә татар телен укыту методикасы. Ф.С.Вәлиева, Г.Ф.Саттаров.-Казан:”Раннур”, 2012.

13. Хәзерге татар әдәби теле синтаксисы һәм пунктуациясе. М.З.Зәкиев. Казан, “Татарстан китап нәшрияты”,2014.

14. Татар теле грамматикасы. Фонетика һәм морфология. Казан, “Татарстан китап нәшрияты”, 2013

15. Татар теле. Анализ үрнәкләре. Ч.М.Харисова. Казан, “Мәгариф” нәшрияты, 2013.

16. Татар телендә тыныш билгеләре. Ф.С.Сафиуллина, С.М.Ибраһимов. Казан: Мәгариф, 2012

17. Урта мәктәптә татар теле укыту. Кушма җөмлә синтаксисы. Н.В.Максимов, З.В.Шәйхразиева. Казан, Мәгариф, 2014.